САНА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ УЛУУЂУН ХАЂЫАТА

ХАЂЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 60 (8168). ☆ 1996 сыл ыам ыйын 27 күнэ. Онтуорунньук. ☆ Сыаната — 1084 солкуобай.

СЭРГЭ — ЫҺЫАХ ЫРЫАТА, СЭРГЭ — ҮЛЭ ТҮМҮІЭ

Ыам ыйын 22 күнэ — Саасқы Нөкүөтүп. Сарсыардаттан намыһах былыттар халдьаһалыы анньыа туран баран, кэмнэннэн сыыһа сөлгөөн, күн үтүөтэ саҕаланна. Чурапчы эбэбит барахсан мууна хотоҕуллан, барыахха буолбут, өссө сорох сирдэриттэн ырааһыран, ҥуттун иҥи ҥоҕутар нүлүгүрдэтэ ааҕыньатар.

Бу күн улуус биир улахан тэриллэтин — «Техкоммуниверсо» предприятиэ Чурапчыгаҥа филиалын коллектива үгэс буолбут ыйаҕын ыста, дьонуттан сэргэлэрин тоҕуорутта. Тэриллэ урут анаан туруорбут сорҕэтин туоа салаан тардыллыбыт. Оҕолор ньуургуһун үрдэн сэлгьдьиһэллэр. Аласка күөрэгэй ыллыыр. Быһата, сайынгы баскакы күн улэх курдук ыһыахчыттары күөх айылҕа көрсөр.

Ыһыах официальнай чаала аҕыллар. Бастаныан тылы предприятиэ директора Е. Е. Борисов ылар. Кини үлэһиттэри уһун кыһыҥҥа — 8,5 ый устаса улахан саахала, биир тохсоҕуна суох үлэлээн, оттуу сезонун түмүктэбиттэриэҥ, коллектив биир кийиит курдук түмсүүлэөхтэн үлэлэбиттэриэн предприятиэ администрациятын аатыттан иэнитик, истингиэ эҕэрдэлиир. Салгыы быйыл 21-с сезоннарын түмүктэбиттэрин, ааспыт сылларга учаастак, филиал буоллаҥ уларытыллан кэлбиттэрин, оттоо быйылгыттан ыла Правительство саҥа көрдөбүлүнэн муниципальнай унитарнай тэриллэҕэ уларытыллыбыттарын, Чурапчыгаҥа «Теплоснаб» диэн саҥа аатталаан кэмэ тэрээһин үлэлэр барыахтаахтарын, структура чуолкайданыахтаҕын кылгастык ыытиннэрдэ. Тэриллэ эмиэ улуустаҥа дьаһалта бас билиитигэр сөрөлөр. Онон тылы саатыы Улуус Муниҥаҥын председателэ солбуйаччы, Чурапчы сэлиэнньэтин баһылыга А. Р. Саргыдаев ылар. Анатолий Романович предприятиэҕа бу саҥа уларытыы оҥоруу сөҥүччү буолбатаҕын, туспаах Коммунальнай хаһаайыстыба министерствата эстиэҕиттэн иннинэн үбүлэһиҥ тохтотуллубутун, ҕс сылтан бэтэх тэриллэ филиал буолан оҥорор өҥөтүнэн, сылгаҥы биэриитинэн эрэ бэйэтин бэйэтэ көрүнэн, үбүлэнэн олорбутун аҕыйна. Уһ-харчы кырыымчытын, хамнас кэлбэтин аахсыбакка коллектив түмсүүлэөхтэк, биир сыаллаахтык үлэлээн, хайа да сыллааҕар барыы өҥүнэн марахан кыстыгы этэҥнэ, уляхан саахала суох туораппытын чолчулаан баҕалэтэтэ, итиннэ дьон олорор, үлэлиир усулуобуйатын хаачыйбыттарынан баһыыба-махтал тылларын аналан туран, сэлиэннэ дьаһалтатын Махтал суругун уонна «Кедровкэ» бэчээттиир аппараты коллективка туттэрдэ.

Муниципальнай бас билиҥэ бэриллиэр да, коллектив билиҥнэ үлэлээн кэлбит састаабынан, биир котельнай хаһаайыстыбатынан ыыллыбакка хаалларын этэн туран, директор Егор Егорович Борисов үлэһиттэр улахан болохторуттэр кэнна ыҥыраадалары туттарталаата. Ол курдук котельнайдар операторларыгар Е. Д. Платоновка, Н. Н. Окоешниковка, М. С. Монастырева, С. К. Постникова, Д. Д. Дьячковскайга, С. П. Кириллиҥҥэ, А. Г. Эверстовка, Н. С. Лукиҥҥа, Н. С. Максимовка, И. Н. Корякиҥҥэ, слесарьдартан В. А. Кириллиҥҥэ, сварщиктартан И. В. Березкиҥҥэ, механизатордартан С. П. Пудовка, К. В. Макаровка, П. Е. Шадриҥҥа, хааччыйыы инженериҥэр Н. Ф. Сивцевка, техүлэһит А. Д. Барашковаҕа. Үс үлэһит пенсиялаах тахсыбыттарын чиэстээтилэр. Кинилэр — И. П. Тимофеев, И. А. Сыромятников, Н. Н. Павлов.

Эҕэрдэ тылы профком председателэ П. П. Пинигин ылар. Кини үлэ коллективын аатыттан тэриллэ директора Е. Е. Борисовка, салайаччы, кини быһыытынан үлэтигэр урдук сыанабылы биэрэн туран, бухгалтер А. Н. Адамовка, төбө да рыынок буоллар, үбү-харчыны булууга, сөптөөхтүк аттарын туһаныыга үлэтин сыаналаан, кинилэргэ өйдөбүнүк бөлэхтэри туттартаата.

Салама тула эмис сылгы этэ үтэҥэлэөх, коонньуубут кымыстаах түөлбэлэөн олоруу буоллар. «Айылаан» Сыныалан киниин уус-уран самодеятельноһын кыттыылаахтара быйыл да кизиг программалаах кэлэн биирдэн-биир тойуту түһэрдилэр, ырыа эгэлгэтин тартылар, сценка оонньоон көлүөрдүлэр.

Россия культуратын үтүөлэөх үлэһитэ, «Маарыкчаан» телерадиостудия редактора М. А. Герасимова чороонноох кымыһынан, арыылаах алаадьынан сиги-уоту аһатан айах тутта, күөх сайын салаллыбытынан, ыһыах күнүнэн эҕэрдэлэөтэ. Салгыы олохтоох мелодистка М. Е. Васильева саҥа ырыатын сэргэ хас да нүөмэри бөлэхтэөтэ. Түөлгэлэриниэн ырыа конкурса тардыллыбыта. Онно эдэрдиэмэнниин, кыра оҕолордуун кытыннылар. Эҕэрдэ тыллар да этиллиннилэр. Хлебур, ыалдьыт, үбүлүөйдэөх Чурапчы орто оскуолатын директоры хаһаайыстыбаннай чааска солбуйаччы Г. Г. Монастырев итинник биэрэкэтилэр үлэлэрин сыаналаан баһыыбалаата уонна Махтал суругу, өйдөбүннүк бөлэҕи туттарда.

Түһүлгэлэөн олоруу кэннитэн спортивнай күрэх тэнниилэр саҕаланнылар: 100 м ветераннар сууруулэриэгэр уруккута республика бу көрүүгэ чемпиона С. Д. Макаров биэтэккэ бастакынан кэлэ, иккиэ Н. Н. Павлов, үсүҥ Н. С. Лукин ыланнар, эмчэ бириистэр хаһаайыннарынан буоллулар. Оҕолор сүүрүүлэриэгэр Саргы Корякина, Вика Пермякова, Алена Захарова кыайыылаахтарынан буоллулар. Интариэҥ тардыһыт биир оскуоуу — кыргыттар мас тардыһыылара. Манна элбэх киһи суруттаран күрэхтэһиҥ олус хатыҥыылаахтык барда. Былырыыгы абсолютнай чемпионкалара Лена Красильникова үһүс эргиэрдэн киирдэ. Ол эрээри улахан хатыҥы Октябрина Пестерева, Лада Доҕордурова (практикатыгар сылдьар технолледж студентката), Дина Захарова иккиэ ардыларыгар таҕыста. Түмүгэр абсолютнай чемпионка аатын дьиҥ чахчы тулуурунан Дина Захарова ылла, сыаналаах бөлэҕи тутта. Итиннэ эр дьоҥҥо эмиэ мас тардыһыыта, халсаҕайга күрэхтэһиҥ ыытыллыбыта.

Оттук сезонун түмүктэөбит, кэлэр кыстыктан саҥа структуранан үлэлиир коллектив сорок дьоҥуттан туох-ханнык былааннаахтарын ыйыталастым. Кинилэр — интернат-оскуола кварталынай котельнайын бригадьыирэ И. А. Семенов, оператордар Н. Н. Павлов, И. А. Сыромятников. Бастатан 1996 сыл муус устар мүнүү хамнас диэни ыла иликтэриҥ, абаансыган уонна маҕаһыынтан толуонунан аҕаан олороллэрин аҕыйнылар.

— Өрөмүөнэ суох кыстаабыт, үлэһиттэр опыттарын, бастайаанай үлэлиилэрин эрэ күүһүнэн. Тохору комплектаах оҕох суох. Барыы аварийнайдар. Иккитэ саахаллана сылдьыбыппытын байбыт күүлүгүнэн туораппыппыт. Расценканы оҥорууга сөҕүссэспэппит. Этээстэөх дьиэлэри аҕыйаан кэрдэрэлэр. Муниципальнай бас билиҥэ барыгын дьиксиэбит. Сылааны ылар дьон, чаайынай дьиэлэөхтэр сэйэлэрэ хамнастара суох, хайдах толоҕоохтэрэй? Арыый эрдэ бу суолунан бардыбыт быйыылаах. Транспортнай ороскуот, уот-күөс ыарыы турда. Улуус дьаһалтатын оттуттан болҕоото эрэйиллэр. Капитальнай өрөмүөннэр бэрыахтарын иннэ, быыс өрөмүөн диэн ыраастаабын, сохсуҥ эрэ буоллаҕа — диэн үһүөн сэйэргэтилэр.

Оттон тыыныы кытта охсуһар тэриллэ үлэһиттэрэ сылга биир ырааһыыныыгы — бу ыйыаҥы ылалларын үгүстэр этиллэр. Оҕо да иккиэ буолуо, үлэлиэстэөхтик түмүктээн, махтал ылан, болыхтанан, кырдыыга, саҥаалара кэлэн ыһыах ыстилар, көрү көбүлүттэн туттулэр, дуоһуйа сыныаныылар.

С. СЕМЕНОВА.

Чурапчы улууһун дьаһалтатыгар

ДЬАҺАЛ

№ 220 Ыам ыйын 23 күнэ, 1997 сыл

БАЛЫГЫ САЙЫНГЫ БУЛТААҺЫН ТУҺУНАН

Чурапчы улууһун барыы күөлларигэр **1997 сыл ыам ыйын 31 күнүттэн 1997 сыл бэс ыйын 15 күнүгэр диэри** балык ыамынан сибээстээн балыктааһын барыы көрүнүн боборго.

СР Президенин 836 №-дээх уураахтыр олоҕуран, Чурапчы күөлүгэр балык ыамын кэннитэн мунхаданаһын барыы көрүнэ бобуллар.

Чурапчы күөлүгэр булт обществотын биир чилиэнигэр уһуна 25 м ордута суох, хараҕын кэмэҥэ 35 мм итиҥэ суох хаачча сиэх биир эрдэммэн бултааһыны 1997 сыл бэс ыйын 16 күнүттэн көҥүллүүргэ.

Чурапчы улууһуттар собо балыгынан эргиэччылэр, СР Правительствотын 1994 сыл балаҕан ыйын 30 күнүнэҕи 412 №-дээх уураахтар олоҕуран, балыгынан эргиини иһин дипломнаах ыйылҕа харыстабылын инспекциятыттан ыалларга бумаччылаах.

Бу дьаһал туолуутун хонтуруолун ыйылҕа харыстабылын комитетыгар (Монастырев В. М.), ИДьО (Алексеев Г. Г.), булчуттар уонна балыкчыттар обществоларыгар (Кириллин Д. А.) уонна олохтоох дьаһалталар баһылыктарыгар сүктэрэргэ.

Улууе дьаһалтатын баһылыга А. А. ШАДРИН.

ДЬАҺАЛ

№ 225 Ыам ыйын 26 күнэ, 1997 сыл

АНДЫНЫ СААСКЫ БУЛТААҺЫНЫ КӨҤҮЛЛҮҮР ТУҺУНАН

СР Правительствотын 537 №-дээх дьаһалыгар олоҕуран, Чурапчы улууһун территориятыгар андыны саасқы бултааһыны **1997 сыл ыам ыйын 30 күнүттэн 1997 сыл бэс ыйын 3 күнүгэр** диэри көҥүллүүргэ.

Андыны бултааһын кэмигэр кус барыы көрүнүн, туруйалары уонна кубалаҥы бултааһын бобуллар.

Чурапчы күөлүгэр, олохтоохтор көрдөһүүлэриэ учуоттаан, андыны бултааһыны көҥүллүүргэ.

Бултуттар андылааһын кэннитэн сыппыт уларын уонна дурдаларын ыраастыыллар булгуччулаах.

Бу дьаһал туолуутун хонтуруолун ыйылҕа харыстабылын комитетыгар (Монастырев В. М.), ИДьО-ҕа (Алексеев Г. Г.), булчуттар обществоларыгар (Кириллин Д. А.) уонна олохтоох дьаһалталар баһылыктарыгар сүктэрэргэ.

Улууе дьаһалтатын баһылыга А. А. ШАДРИН.

БҮТҮН РОССИЯТААҦЫ БИБЛИОТЕКА КҮНЭ

РФ Президенэ Б. Ельцин Бүйаҕынан ыам ыйын 27 күнэ Бүтүн Россияааҕы библиотека күнүнэн биллэриллибитэ. Онон быйыл иккис сылын бу профессиональнай бырааһыныык бэлиитэлэр.

Быйылгы күннэрин 1975 сылтан иннинэммит библиотечнай системаанан үлэлиир улуус библиотекаларын филиаллара кэрэ бөлэхтөөх, үлэҕэ ситиһиилэрдээх көрсөллөр. Ол курдук, быйыл кулун тутар ыйтан оҕо библиотекатын саҥа дьиэтэ үлэҕэ киирдэ. Бу араас дьаһаллар ыытыллар кинигэрэ буоллар. Холобур, маанна «Чэбдик» общество үлэлиир. Оттон киин библиотека иннэн хаһыс да сылын сибэккини таптаччылар түмсүүлэрэ бэйэтин дьаһалларын ыытар. Балаҥы сэргэ «Оскуоланы бүтэраччилэр» диэн үөрэнэччилэргэ, кинигэни таптаччыларга, суруйаччыларга аналлаах араас тематическай бинчэрдэр, көрсүһүүлэр тиһигин быспакка ыытыллан кэлэллэр.

Библиотекалар, кинигэ курдук духовнай баайы тарҕатаччылар, быйылгы Үөрэхтэһиҥ сылынан барыы филиаллارга конкурс ыытан кохтоөхтүк ыыталлар.

Бырааһыныыкыытынан, баллинэ-наҕүүнү тарҕатар сырдык үлэҕитигэр сатиһиилэри баҕарабыт!

С. МАКСИМОВА.

ПИОНЕРИЯ 75 СЫЛЛААХ ҮБҮЛҮӨЙҮГЭР

«Сынныс» оҕо тэриллэтин чиэннэриэ саасқы сырдык күн 75 сылаах үбүлүөй чиэһигэр костердаатыбыт. Эрдэттэн бэлэаннаах түөрт хамсандаҕа аралан хаамыыга, праанларга, ырыаҕа кысталастыбыт. Онно тэҥэ территория ыраастаабыттар, элбэх этэстэөх эстафетаҕа күрэхтэстибит, кутаа туза одорон ылаатыбыт, кэнэ хонууга дуоһуйа оонньоотубут.

Бу күн барыбытыгар умнуллубат эйдэбүлү хаалларда. Итиэ курдук Хадаар орто оскуолатын пионердара тэрийэччи Д. П. Акимова, координатор Л. И. Никулина салалталарынан көрдөөхтүк, иллэҥхтик сыныаланнылар.

Римма АНДРОСОВА.

СОЦИАЛИЗМ КҮНЭ КҮӨРЭЙИЭ

Советскай Союз государствоо быһыытынан эстиҥ-иннитэн политическай охсуһуу улахан сыгынарыттан хаайда. Тоҕо да Россия кинэ кэхсүн улаатыгар олорбороут, ол охсуһуу биһигиэн тумнар, аҕары кэтэх ыаҥа суох. Хомоҕ турдахтыт аайы политическай терминнэр, уу сүүрүгэ аҕалбыттыр курдук, хоодоо, дьон өйүн-санаатын булкуйан, политика диринг дьэ бэрэтиэр оборон иҥаллэр.

«Демократия» диэн тыл норуотка кэпсиник тут туллар буолла. Киһи дьиҥнээх суолтата биллэр да соҕус буолуохтаах эта тыыннах баран, олоук буолбатах эбит. Доҕотторобун, элбэх биллэр да дьоммун кытта араас боллуруостарга санаабын этастаһабыт. Сорохтор демократияны олох интэ-саҕыта суох кэҥэҥ барыы курдук саныыллар эбит, ол эмиэ дэ сеп курдук. Бүгүҥнү олохтоох таһыма итинник өйү санааны үөскэттэ, анархия кэмигэр олорбут да дэтэхха, сочиҥ баһыыта суох буолуоҕа.

«Демократия» диэн грек сөмүк тыла уонна «норуот быласыа» диэн тылбаастанар. Ол саҥа, демократическай былаас интэ-саҕата суох барыыны хаһыы эрэ сокуоннаа, кэмэйгэ олоҕуран ыаччахтыыр өйдөбүлү этиэхэстээх, ол да иннэ былаас диэн ааттыыр эрдэҕэ. Итэ бэрэ сүрүн өйдөбүл.

Аасыыт аҥаах сылларга уонна бүгүн-бүгүн кэнэҥэ да турутуйан, боростуой нэһилиэннэ политическай таһыма намыһаҕынан туһанан, киһи өйүн-санаатын булкуйуу, политическай сүүлүктээһин саҕана турар. Бу этиини сорохтор соҕуйа иэтэстэрэ, оттоо биэ-биэ бу булкуйуута кыттыспыт, саҥа былааска «майгылара үчүгэйдиэн» сэч дэйбит дьоннго сонун буолуо суоҕа.

Политическай сүүлүктээһин иэ хоһоонун туохханый? Бэлитим курдук. Президент сыыбарын былан көрүө бүн. Быыбар саҕана күүстээх агитация демократия диэн тыла олоҕуран ыытыллыбыта. Хоодоор, «демократияны өйүүр буоллахтыына, Ельцинэ куоластаан», «биһиги, демократтар» диэн, өйдө, итиннэ хабаатыыллаах иэ хоһоонноох тылдар үүстүк иҥиллибиттэрэ.

Демократия дьиҥнэх иэ хоһоонун, туох суолталаҕын, ханнык усулуобуйаҕа толору кэмэйиэхтэ сайдар уонна олохха киирэн кыахтааҕын өйдүүрэ «государство» диэн философскай категорияны быһаарыстахтыына табыллар.

Государство диэн экономическай өттүнэн баһылыыр-көҥүлүүр кылаас политическай тэрилтэтэ диэн улуу бөлүһүөктэр этиллэр. Бу баһылыыр кылаас олохтоммут экономическай сыһыанныыларын аралаччылыыр уонна атын кылаастар утарыы туруулаарын хам баттыыр эбээһинэстээх, В. И. Ленин: «Государство—эта есть машина для поддержания господства одного класса над другим», —диэбитэ.

Государство иэн аймах кылаастарга арахсыбыттан үөскээбитэ биллэр, ол, кылаассабай утарыта туруу түмүгэ буолар. Киин сүрүн орудиетынан армия, дьүүллүүр органнаах, разведка, хаайыы, государственнай аппарат буолуллар. Киин аймах обществотын историятыгар көсөҕүнүүр государство үс көрүнэ баара ыйыллар: кулуттаһыннаах, феодальнай, буржуазнай. Бу государстволарга көлөҕүнэ политическай формата атыы-атыын дэ иҥин, кылаассабай ис туруга барыларыгар киэнэ бииргэ. Ол—капитал диктатурата. Түмүктээн этэххэ: политическай өттүнэн саамай сайдылаах иэ государство саба баттыыр орудиетынан капитал буолар. Бу холобуруттан биллиэн капиталистическай государстволар буолаллар: ол эбэтэр, формаларынан демократическай республикаларын да иҥин, былаанан баай монополиялар илдьэ олороллор. Кинилэр демократия күүһүн бэйэлэриэ интэриэстэрин хаалчыйыыр эрэ диэри туһаналлар. Ол курдук, кинилэр интэриэстэрин көрөр Конституция оноҕуллар, парламент талыллар, быыбардыыр быраат олохтоохтор уонна формальнай политическай көҥүл бэриллэр. Ол эрээри, уоҕэ этиллибитэ курдук, сүгдээх улахан государственнай аппарат маны бэрийэн сарбыйарга, норуот политическай көҥүлүн бэлэсэргэ үгэ-лиир.

Демократия капитал диктатуратын эйгэлэригэр, туох барыта атыылаһар, атыылаһыллар усулуобуйаларыгар сайдар кыаҕа суох. Ким эбэх үөрэх ол кьэйыылаах буолар.

Биһиги государствобыт биллиэн капиталистическай суолга үктэнэн эрэрин ким да кистээбэт. Ол эбэтэр, Б. Н. Ельцин соҥнообут демократиятын илдьаччы этиитинэн-хаамыытынан дьэ биллэ эрдэхчит.

Государственность саамай үрдүк прогрессивнай демократическай форматынан социалистическай государство буолар. Социалистическай революция ки Киин киһи көлөҕүнэ эҥинэ суох оторон государство саҥа типэ—пролетариат диктатуратын олохтуур.

Киһини көлөҕүнэ эҥин суох эрэ буоллаҕына, пролетарскай демократия олохха киирэр. Бу демократия саамай үрдүкү формата, норуот байыар үүгэ арангатын демократията буолар. Киһи барыта тэҥ бырааптанар. Сорохтор тэҥ бырааптаныыны тэҥ хамнастаныыны кытары булкуйаллар. Ол олох сыыһа өйдөбүл. Тэҥ бырааптаныы диэн политическай категория, тэҥ хамнастачыы материальнай эйгэ, хамнас үлэ характыттан уонна кэмэйиттэн тутулуктаах.

Социалистическай демократияҕа сөп түбэһиннэрэн, былаас норуотунан талыллыыт. Сэбиэттэр кылаастарыгар киирэхтээх.

Кылгастык да буоллар, быыбарсыт демократия диэн тутуу, ханнык усулуобуйаҕа сайдарын биллибит. Дьэ, билигин санаан көрүү, быыбар саҕана «демократия» диэн өйдөбүл хайдах курдук уодаһыннаахтык туһаныллыыбытын. Бу албыннатыы чаҕылхай холобура буолбатах дуо?

Билигин кэмнэ турар-турбат барыта коммунистары уонна социалистическай системаны үөҕэллэр, моҕоллор. Өйдөөн көрдөххэ, урукку коммунистар бэйэлэрин үөҕүнэллэр.

Демократия туһунан үөһэ этэн аһарбыппын таба өйдөөбүт буоллаххытына, социалистическай система капитализмнааҕар ордук киһи өйүгэр-санаатыгар тута бырааҕыллар. Сорохтор, мин быһаарыыбын олус кылгаһынан, быһа-баатчытынан, ситэ өйдөөботох буолуохтарын эмиэ сөп. Ол эрээри биһиги дьиҥнээх демократияҕа баҕарар, тардыһар буоллахтыына, социалистическай системаны өйүөхтээхпит. Кырдьык, билигин үүс чиҥ советскай государствоҕа олорон социальнай дэ, моральнай да өттүнэн улахан охсуһуу, атаҕастабыллы көрсүбүт мокуорта турбат. Ол иҥин өйдөмэт балаһыанньалар баалгара чахчы.

Мин бу ыстатыйабар хас биирдии түбэлтэҕэ буоллаҕына, дьылаа принципиальнай өттүгэр аҥнаат биэрэргэ холонон көрүөм.

Биһиги, коммунистар, хайдыыр социалистическай системабыт төрүттэхбит Советскай государствоҕа тоҕо суох буоллаҥ? Дьоннор сорох өттүлэрэ коммунистары уоҥхаҥка эрэ сүрдээх сиэрдээхтик, ыллыыгырыылаахтык моҕоллор. Ыллыктаах тыл-өс сылыгар ордук тиэйиитиэ уонна оноҕуллубут алдьастар туох сиистээх-мутуктаах буолалларын анализтыырга улахан көмөлөөхтөр диэн саныыбын.

Мин, коммунист уонна боростуой үлэһит буолаа турааммыт, Советскай государство тоҕо эйиэ диэн соҥнуруоска сүрдээх элбэхтик, үйэннэк толкуйдаабытым, литератураны да эрдэҕэстэтим, маассабай информация средстволарын тэлэбиэйдэ истэн, наҕан, анализтаан баран түүк оноҕуннум:

Советскай государство эстиитэ бу сүрдээх элбэх теоретическай алдьастар таһаарыллыыбыттарын түмүгэр буолбут диэн биэ санааҕа каллым. Ол элбэх алдьастарган ааныаҕы, быһаран биэриитэ ордук табыгастааҕын көрөн суруйарга саанным.

Үөһэ ахтан аһарбытым курдук, государственность саамай кырдьыктаах формата—эта социалистическай государство дьиҥнээхтин теориятэ оноҕуран сайдар буоллаҕына, былаас норуотунан талыллыыт Советтэргэ биэтэтик бэриллиэхтээх.

Советскай Союзка, партия историята этэриинэн Н. С. Хрущевтан саҕалаан партия орудиета үрдүгэ уонна былаас иҥин иликтигэр киирбитэ. ССРС Советскай государство саҕаланыытын бэрытын соҥнуоҕун баһылаабыта. Бу марксистскай теорияны хуруубайдык кэҥин буолар. Кинилэри коммунистыын норуот талбатаҕа, онон кинилэр бэйэлэрин соҥнооннан ылбыт былаастара демократическай буолуон сатаммат.

Маны бэрэ биллэр итэҕэйиэм этиэхэ сөп партия кэмиттигэр сүрдээх элбэх карьеристар, илиитах салаһаччылар, ханна баҕарар бутаарын курдук, өтөн киирбиттэрэ, олохтоох оноҕуллубуттара.

Иккис сүрүн бириҥнээн буолуо сөп биһиги ыраахтааҕылаах Россияттан норуот маассатын өйүгэр-санаатыгар эҥин хаалбыт экономическай кылаассабай сыһыанньатын ситэ сыаналаабатыт. Дьэ, ол хайдаҕый?

Октеоп революциятын кэнниттэн былаас норуот илиитигэр киирэн, бас биэрии социалистическай-общественнай буолан, норуот хаһаайыстыбата былаанга олоҕуран сайдан барбыта. Советскай дойдуга үлэтэ суох буолуу суох оноҕуллубута, кулаактуурнай революция саҕаламмыта, о.д.а. уларыта туруулар элбэх этиллэр. Бу улэлэрдээх улахан социальнай ситиһиилэр кэмэлэргэ оноҕуллуохтаах күүстэр сөҕүмнэрэ капитализм саҕаламмыта. Ол сайдыбатаҕын баҕа-улаханнык уларыйбатахтара. Ол сайдыбатаҕын бастыҥ-ыарыҥнаах оччотооҕу ыкаллаах политическай бэйэ-майгы буолбута, атыннык эттэхтэ, гражданскай сэрии уонна Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэрии суоҕаан эрэр сылларга. Ол иҥин дьону-сэргэни өйгө-санааҕа иитэр туһугэх-таптаах олох суоҕа. Экономика барыта дьон патриотическай дьулуурун-тар олоҕуран сайыннарылыыта, туох баар дьэтар олоҕуран сайыннарылыыта, ол гынан баран мобилизационнай характердаах. Маны барыта мобилизационнай характердаах. Маны барыта мобилизационнай характердаах. Маны ыык-дьаһаныы бэйэтин кэмигэр ханнык эрэ историческай түгэнигэ сөптөөх этэ. Ол сэлгиэбүн экономиканы кылгас кэм иҥиэр күүскэ сайыннарыы, Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу кыргыыныгы кыайыыны ситиһиэ туоһулуур. Итэ кэрчик кэмигэ баар эбэтэр суох буолуулуу быһаарар суолталаах күннэр-дылыылар этиллэр. Көрөргүт курдук, бу улуу кыһаллаҕа былаас олус күүстээ биир киинигэ чүмүлүүгэр тарыэрдибитэ. Хомоҕуоҕ иҥин, маныык дьаһаныы калын коммерциялыбэтэҕэ, төттөрүтүн, буолуохтааҕын курдук өй-санаа олохсуйбута, дьаһалта сүрүн принципинэн буолбута. Ленинскэй принциптэн маныык хуруубайдык туораабын бэйэтин түмүгүн өр күүтүөхтэрэ. Норуот айыныылаах инициативатын хам баттаан, сайдар кэмэ суох буолбута, уонна социальнай салгыы сайдыытыгар улахан охсуһуу аҕалбыта. Чуолкайдык этиэхэ, экономиканы сайыннарыыга норуот көҕүлэ суох буолан, капиталистическай дойдулары сайдыы өттүнэн эҥкилэтэ эрэ сылдьар, киһи эйдэҥ саанаабат балаһыанньатыгар киирбиппит. Бу барыта быһаарыы сыыһа туһанылы содула буолбута.

Сүрүн алдьастаран биирдэстэриэн социалистическай общество сүрүн принципин: «От каждого—по способностям, каждому—по результатам его труда» диэнэ кэнэ буолар. Кырдьык, үлэ төлөбүрэ үлэ кэмэйигэр, характыттар сөп түбэспэт этэ. Киһи барыта общественнай бас биллиэ туох эрэ кыттыгастаах курдун, өйө-санаата, үлэ түүктэрэ буоларыгар дьулуура суох буолбута, ол түмүгэр бэлэмнэ бэрт, туугу да болҕомтоҕо уурбат буолуу, пассивность сайдыбыта.

Государство суулуутугар үрдүкү быыбаска уһуннук уларыйбакка олоруу, правительстваны сүүс кырыытыннарыы бэйэтин суолун-иҥин хаалларбыт буолуон эмиэ сөп.

Бу сүрдээх улахан проблемнай боллуруос, ол быһыытынан төрүөт буолбут бириҥчэ сүрдээх элбэх. Мин дьоннго-сэргэҕэ ордук косүмтүө эрэ ортун ахтан аастым.

Кылгас бэлиэтэҥнимнин түмүктээрэ олорон иҥиэбитигэр өссө да буолаары турар политическай хэмпааньаларга дойдум дьоно балаһыгыныы дьиҥнэхтик өйдөөн-санаан туран ыытталларыгар баҕарыам этэ. Бу хампааньалар биһиги, кэҥэ дьоннор, дьылҕабытыгар быһаарар суолталаахтар, Биһиги политическай таһыммыт чаҥыһах буолан, ким да агитациятын истэхпитин бэлбэт балаһыанньабыт бэар буолар. Маны ордук баанынайдар уонна предпринимателлэр хаптараллаа. Кинилэр коммунистаа былааска кэллэхтэриэ биһиги эстэбит диэн быыччы саныыллар. Мин урукку салаата туох сыыһалааҕын быһаардым, онон бу боллуруос өйдөөн диэн саныыбын уонна норуот инициативатын бобуу/диалектика сокуонугар сөп түбэспэтин ким барыта өйдүөҕэ диэн эрэнэбин.

Б. Н. Ельцин этэр этиитэ, эрэннэриитэ сүрдээх элбэх да, туох эмэ олоххо биэрбитэ баарын биллибит. Арай бир этиитэ: «История колуоһэтин ким да тоттору эргитиэ суоҕа»,—диэрэ саамай сөптөөх. Тоттору эргийии Б. Н. Ельцинэ эмиэ кыаллыа суоҕа. Оскуола оҕотуттан саҕалаан ким барыта биэриинэн, киһи аймах обществотын сайдыытыгар социализм капитализмнааҕар үрдүкү стадия буолара биллэр.

Биһиги, советскай норуот, тоҕо да сыыһалааҕын хаалтыыбыт иҥин, социалистическай общество диэт тутуу билбит дьон, үйэннэк капиталлыыбыт тэҥнүөхпүт суоҕа, оннооҕор үөрэҕэ суох уларыта Россия социальнай революциянан оторбута. Олох иҥин эрэ диэки сайдар буоллаҕына, советскай олох күнэ сайыныгы кылгас түүн кэннэ өлбөт-сүппэт гына күөрэйиэҕэ.

Иван БАРАШКОВ.

«САҺА САХА СИРЭ»—САҤА БЫЛААННАРА

«Саҥа Саха сирэ» общественнай-политическай хамсаһын республикатааҕы сүбэтин мунньаҕа буолан ааста. Республикатааҕы бу хамсаһын председателэ Федот Тумусов этии ыллэриитинэн, бэс ыйын 9 күнүгэр «Саҥа Саха сирэ» бүтүн республикатааҕы конференциятаа СР норуоттарын ассамблеятын түмүгүнэн бэлиитэ кэм ыытааҕаларын уонна республика экономикатын салгыы реформалаабын проблемаларын дьүүллэһиэхтэрэ.

Тактическай сыаллаах буолуон сөптөөх кылгас чуумпуруу кэнниттэн «Саҥа Саха сирэ» нөхтөөх үлэни хат саҕалаан эрэр курдук.

СИА.

ВЕТЕРИНАРНАЙ СУЛУУСПА ТЭРИЛЛИБИТЭ 100 СЫЛЫГАР

КИНИ ААТА ТИЛИННЭ

Соторутааҕыта улуустааҕы ветеринарнай управление аатыгар маннык не хоһоонноох сурук кэлбэ: «Уважаемая Лариса Ивановна! На основании Вашего заявления, прокуратурой республики были проверены архивные документы и дела в Управлении Федеральной службы безопасности РФ по РС (Я) и установили следующее:

По архивному делу №891 значится в группе осужденных Михайлов Афанасий Андреевич, 1899 года рождения, уроженец Окулунского наслега Чурапчинского улуса, образование высшее, окончил Саратовский ветеринарный институт, дата не указана, из семьи бедняков, на момент ареста холостой, работал ветврачом в ряде улусов ЯАССР. Он по постановлению Тройки при НКВД ЯАССР от 25 сентября 1938 года был приговорен к расстрелу за контрреволюционную деятельность без статьи Уголовного Кодекса РСФСР. Приговор был исполнен».

Мин кини туһунан аан бастаан Одьулуунтан олорор кырдьаҕас ветеринарнай үлэһит Неустроев Иван Константиновичтан быйыл истибитим уонна Тыа хаһаайыстыбатын министерствотын архыыбыттан кини туһунан хас да документаны буллум. Хоһоонор манныктары:

Приказ №143 11 июля 1927 года
Наркомзем

Студент-стипендиат 2 курса Омского ветинститута т. Михайлов Афанасий Андреевич, назначенный и. о. Амгинского ветфельшера, прикомандировывается в Ветбакинститут для практических занятий.

Распоряжение № 47 от 17 апреля 1931 года
Наркомзем

Прибывшего ветврача, согласно командировочного удостоверения Якутпредства за № 106123, т. Михайлова А. А. зачислить на работу, включая время проезда, с 1 марта с. г. на должность ветврача Западно-Кангаласского района.

Распоряжение № 107 от 1 октября 1931 года

Ветврач Западно-Кангаласского района т. Михайлова А. А. с сего числа командировать на постоянную работу в качестве ветврача в Чурапчинский район.

Приказ № 178 от 3 августа 1933 года

Ветврач Михайлова А. А. назначить с 2.IX-33 г. зав. Вилюйским вет. участком.

Приказ № 59 от 13 марта 1933 года

Ветврач Михайлов А. А. назначается в Амгинский район в должности главветучастком.

Бу документаттан кистөрүнэн, биһиги улууспут бастакы үрдүк үөрэхтээх ветврача Михайлов Афанасий Андреевич өссө республикабытыгар да, саха дьоннорун бастакы ветврача да буолуон сөп эбит. Кини бөлөх дьоннортон биирдэстэрэ Одьулуун нэлэгэстин ыныс кырдьаҕаһа Артемьев Николай Васильевич маннык кэпсиир:

—Кырдыык, кини барыы үрдүк үөрэхтээх ветеринар диэллэрэ. Кини аатын Токур Мэнэ Ондоройдан заттыыллара, өтөөн Хаамыйаҕа баара, обургу нуучча дьиэлээҕэ, сэниэ ыал быһыылаах, бука, уолаттарын үөрэттэрэрэ буолуо, кыыстыын Чурапчыга көчөр этэ. Икки уоллааҕа, улахана Охоноойдуй, кырата Ньукулай. Чурапчы остуолатын иккиэн бүтэрбиттэриттэн сөп. Оттон Охоноойдуй, бука, куораккка үөрэнэн, орто үөрэхтээн, кэнники соҕуруу үрдүк үөрэҕи бүтэрбит. Охоноойдуй кэлэн, үрдүк унуохтаах (олох салгаах курдук) ыраас, кыһыл маҥан киһи этэ, бэйэтин кыанар кытыгыраас көрүнүөхтэ. Оттон быраата хара баҕаран тоноччо дьүүнүнээх, орто унуохтаах, сип-сиэтэй этэ. От иһин Төнүргэс бөҕө диэн хос аатталлар. Икки уол уонна соҕотох кыыс оболордоохтор. Охоноойдуй кэргэнэ суоҕа. Чурапчыга уонна Хаамыйаҕа батыһыччара сылдьан улуус бастакы саха ветеринардарын үөрэппитин өйдүүбүн. Киниэхтэн С. П. Елисеев, А. А. Седалищева (одьулууннар), Дьөдөр Софронов (Хадаар), о.д.а. үөрэммиттэрин өйдүүбүн.

Бу ыйыллыбыт документаттан уонна ахтыылартан биһиги улуустут бастакы Михайлов Афанасий кылгас олоҕун кэрчиктэрин сибилигин маннык диэхтэ сөп: 1923 сылааххы Дьаскуускайдааҕы педагогическай техникумнаах үөрэҕа сылдьан «Саха омук» обществоҕа чилиэн уонна 1925-1926 сс. Владивостокка уораккка олорбут эбит. Бу олорбут кэмигэр эпоненцтары кытта сибээстэнэн «үспүйүөн» буолбут диэн буруйдаммыта докумуонна ыйыллар. Владивостокка үөрэммитэ дуу, үөлэһэбитэ дуу дьыалаттыы кистүбэт. Оттон «Саха омук» обществоҕа чилиэн буолбута, националистическай саагыбарга буруйдаммыт.

1926 сылааххы кини соҕуруу үөрэхтээ ыытыллыбыта чахчы, ол кэмнэ оччотообуу Наркомзем үөрэхтээ стипендия төлөөн туран ыыталаабыта дьыгыраҕа баар. Ол курдук, 1925 сылааххы Омскайдааҕы ветеринарнай институтка 2 стипендиаты, 1926 сылааххы Омскайга 2, Ленинградка 1 стипендиаттары үөрэхтээ ыыппыттара. Онон, эрааҕа, Михайлов Омскайга үөрэммитигэр сөп, практикаҕа кэлбитигэр «стипендиат Омского ветинститута» диэн баара биримэскэ ахтыллар. Оттон ИДьНК архыыбыгар «окончил Саратовский ветинститут» дэммит.

1931 сылга үөрэҕин бүтүөн кэлэн сибилигини Хаҥалас ороһуоннуттар үлэтин саҕалаабыта, оттон Чурапчы, Бүлүү, Амма ороһуоннарыгар үлэлэһэ чуолкай. Өссө Чурапчыга үлэлии сылдьан Томпо, Горнай ороһуоннарыгар кутталлаах нарыы (сибирская язва) тэрбэтэллар 3-түү—6-лыы ый командировкаҕа сылдьыбыта докумуоннарга баар. Оччотообуу кэмнэ үрдүк үөрэхтээх ветврач аҕыйаҕынан, Михайловы ороһуоннаах ороһуоннаҕа, кыһалҕа кыһарыйа, кэһөрөллөр эбит. Ол да иһин, кини кэрэн ылбатах эбит буоллаҕа.

Ветврач А. А. Михайлов 30 саастаҕар репрессияҕа түбэһэн, олох сымыйа дьыалаҕа буруйдаммыт, күн сиригэр суох буолбута, бэйэтин иэдэтиэн 7 сылы эрэ үөлэспиттэрэ. Кини буруйдаммыт дьыалатын Забайкальскай уокурук байыаннай трибунала 1958 сыл муус устар ыйын 15 күнүгэр хаттаан эрбэт уонна «реабилитирован за отсутствием состава преступления» диэн түмүктээбитин туһунан ыспыраапкаҕа куоппуйатын СР прокуратурата биһиги улуустаах ветеринарнай управлениеҕа ыытта.

Онон улуустут бастаны ветврача А. А. Михайлов аата уонна чиэһэ бу саҥа тилиннэ. Ол туһунан олохтоохтор биллиннэр диэн бу ыстатыйабар анаан аҕынным.

Б. ТЫТЫГЫНАКЭ, ветврач.

МАРИЯ МИХАЙЛОВНА хоту көһөрүллүүгэ сылдьыбыт эрэйин-муҥун, кыһыытын-абатын иһигэр тутан, ардыгар бычалыйан тахсыбыт хараҕын уутун туора илгэн күн бүгүҥүтэр тиийэн кэллэҕэ. Дойдутуттар Сылаанта эрдэҕинэ көһөрүлүү туһунан кэпсиирэ даҕаны көҥүллэммэт курдук. Кэлин Курбуһаххы Николай Михайлович Бурнашевка кэриэн тахсан олохсуйбута. Сылаа туох бырыта аһаҕастык, кырдьыгынан кэпсэнэр буолбута. Ол кэмнэ көһөрүллүү кыттыылаахтарын көрсүһэ кэпсэтиһэ Курбуһаххы тиийбитим. Оны истэт даҕаны Балаҕаннаах кыттыылааҕа Аграфена Алексеевна Катаринова дьиэтигэр түүн үөһэ аанньар диэри кэпсэтиспиит. Онно көһөрүллүү кыттыылааҕа Анна Петровна Коркина (аатырбыт тренер Д. П. Коркин биирдэ төрөөбүт балта) эмиэ баара. Бу сурунар балачча аҕа саастаахтарын Мария Михайловна туһунан кэпсиргэ быһаарынным.

Кини миинтэрэпкэтэ суох буолан, олох аҕыйах сылдьыбыт. Кэлин архыыпталы көрдөтөн булбута 1932 сылааах төрүөх эбит. Оттон оччолорго, 1942 сылааахха, Нам ороһуонун Түбэ нэһилиэгэр Чкалов аатынан колхоз Хайгыалааҕар оттуу сырытыаҕына биир суулаҕа үлэһитинэн аҕыллара. Ити кэмнэ ороһуоннара кураанаан, үгүс колхоктар өрүс эҥэрин таҥаспыттара. Сылаанньы нэһилиэгин «Комбайн» колхозуттан Михаил Михайлович Дьячковскай улахан кыһыныын Мариилыын, кыратыынан Фекклаыын тиийэ туруу үлэһиттэриннэн аҕыллан сылдьыбыттара. Биир үтүө күн «Хоту балык булдуттар барар буоллуттар, дьонгут Бастээхтэ киирэн иэтэнэн олороллор»,—диэн түмтэ-түрүүгүн үрдүгэ туһэрбит тэрэ. Онон соҕотоонкалаабыт отторун туомун сиргэ халлаан кини ардыгар таах хаалларан Бастээхтиирэ күүлэйдибиттэрэ.

—Биһиги Кэбэйигэ Мукучу нэһилиэгэр Баҥыр диэн сиргэ сүөкэзбиттэрэ,—диир Мария Михайловна.— Ити түүн ыстык хаар саба түспүтэ, туох туһаҕынан барамчы туома туттан икки дуукка аһаҕас халлаан аҥыгар хоммуппут. Онтон барыбытын тарбаталаатылар. Биһиги Василий Федорович Макаров диэн кэргэнэхтэ, хас даҕаны оболордоох, эмиэ да быраатталлаах ыалы кытта ыра тиэлэр дьиэни салҕаннан, сангалыы огостон дьуккаахтаабыт. Аҕыйах да буоллар, колхозпутуттар сүөһүлээх этибит. Аны онтукаларбытыгар хотон тутуннубут. Оттуу, сэрэйдэхтиэ, олохтоохтор биэрдэхтэрэ буолуо. Ийэм Баһылай кэргэнэ Марфалыын сүөһү көтө хаалбыт-ыраах балыктаһа барсыбытым. Сотору аҕам тымныйан, аанньа аһаабакка ыалдьан дьүүлүгэр төнүнүбүтэ. Өр буолбатаҕа, 1943 сыл тохсунньутугар өлбүтэ. Онтон сотору аҕам эйэтэ, эбэм «барбыт» сураҕа иһиллибитэ. Миигин, мунхаһыт кыыһы, «балык кэхтэр» диэн аатталаан дьоммун көрсүһүннэрэ ыыппатахтара. Быраатым Охноойдуй Мукучуга интернакка олорон үөрэммитэ. Саас Байымчы диэн сиргэ сайылыы калбиппит гынан аны эйэбит охтубута. Онон оҕолор бэйэбит эрэ хаалбыппыт. Балыстарым, быраатталарым эмиэ ийэбин этахпын кэтэхэхтиллэрэ...

ХОТУ КӨҺӨРҮЛЛҮҮ 55 СЫЛЫГАР

ЫАР КЭМНЭР ТЫЫННААХ ТУОҺУЛАРА

Дойдубутуттан илдьэ киирбит таҥастытын-сабыстын, туттар сэппитин-сэбэрэллэрбитин дьонунан атыылатан кыра бурдук сыыһа булан, уу-судураан хааһы оногостон сиирбит. Оччолорго, хаҥаларын дьиҥэла эбитэ буолла, үлэлээбэт дьоҥҥо нуорма биэрбэт этилэр. Ити сайын быстаран эрэр дьону барыбытын мунньаннар Бакырга илдьэнэр биир балаҕанаҥа олохтообуттара. Аттыбытыгар колхозпут бырабылыанньатын председателэ уонна сүөһү көрөөчүлэр икки балаҕанынан олороллоро. Ол сайын биэтутан ыабыттара, Биһиги аһыыннар, дьахталлар председательтэн кистэн кыгакый мичиҥкэҕэ үүт кутан биэрэллэрэ. Сотору иннинэ олороччулар сэниэлэрэ эстэн олүүлэрэн барбыттара.

Арай биирдэ түннүгүнэн көрдөхпүнэ өрүс уҥуор Билиилээххэ олорор эбэбинэн аймахпыт Семен Иванович Макаров бэтуонка сүгүүлээх председателэ олорор балаҕанын диэки баран иһэр эбит. Оҕолоргоо: «Сэмэн калла, баҕар, туту эмэ бэрсиэҕэ, эйиги олоруҥ»,—диэт таһыыннаҕы балаҕанҥа үгүохтэтим. Киирбитим чэйдии олороллоро, ымсыырбыт саҥалаах, халын баҕайытык арыыламмыт лэппиэскэлэрэ мотуйаллар. Сэмэн миигин көрөөт дьонум баалларын-суохтарын ыйытта уонна дьүүрэмэҥнэн-бодоҥнан буттан сэрэйдэ быыылаах. Бітыы-ытыы дьонум ааттыттэрин, балтым Фекла олох желтоон сытарын, председательбититтэн ас көрдүү киирдэхпитинэн «Үскэл иһиһин, бэйэбин сиэн, хаскыг-хаһыаҥ ас көрдүүгүт»,—диэн үүрэн таҥаарарын уонна да ахтыны үгүһү кэпсэтим. Семен Иванович миигин остуол таһыгар ыыпаран ыалы итиэннэ председателэ ыччайа: «Бу оҕолор аҕалара, ийэлэрэ, эбэлэрэ олбүтүн кэннэ Билиилээх икки ардыгар тоҕо биллэр-бэккиний? Бу аймаҕы эйэн гөрөр эбиккин... Сибилэтин аста биэр, икки хонуҥнан кэлэн ыыыаҕым»,—диэтэ уонна суҥан иһэҥ бэтуонкатыттан хааһылаах сиргэ бурдук бэриста.

Сэмэн түбэһэ калбэтэҕэ буоллар, биһиги барыы даҕаны тымымыт быстар этэ, кини бэйэтигэр ылан өрүһүйбүтэ. Ол эрэйдэ балтым Фекла, быраатым Василий уҥуохтара Кэбэйи сиргэр хаалбыттара, Арай биир быраатым Афанасий интернакка олорбут буолан тыыннаах орпута... Туҥуам, урут дьаҥны салаҥаччылартан кини олоҕо улахан тутулуктаах этэ.

Мария Михайловна кэпсиитин кини иэдэйиэ суоҕун курдук үлүгэрэ. Арыылаах лэппиэскэни эмсэхтэнэ олорор председатель аттынааҕы балаҕанҥа дьоннор хоргуйан өлөн эрэллэриттэн ымсыы да тарбаран көрбөтө дьулаан суол буолбатах үһү дуо! Ол кэнэйдэх аата-суола биллэр эбэт. Ол эрэйдэ биһиги баар ыччаттарын саҥаан аатын аатыыртан туттунабын. Арай биирдэ эйэн этиэххэ сөп, Көҥөрүллүүгэ эрэйи-буруйу көрбүттэр, кини аатыгар ытаабыттар-соҥоообуттар ыар тыллары уйбакка, олөрүгэр аска ымсыыра, баҕара сытан ас барбат буолан «таҥаралаабыт» сурахтааҕа...

Көҥөрүллүүттэн кэлэт даҕаны Мария Михайловна колхоз үлэтиттэн ылыстын араарбатаҕа. Оччотообуу МТС-ка трактористар курстарыгар үөрэнэн икки сыл иэдэтиэн үлэлэһэ уонна дорообуйатын туругунан сылыллыбыта. Кэлин сүөһү көрө сылдьан пенсияҕа тахсыбыта. Кини иккиэн уол оҕоломмута, түөрт сиэннээх. Биирдэ төрөөбүт быраата Афанасий 7, балта Елена 6 оҕолоохтор. Тоҕо даҕаны эрэйдэ муҥу эт түөстэриэн тэллэллэр, Дьячковскайдар аймах удьуордара-сыдьаанара эстибэтэ, биһиги даҕаны салҕанар. Кырыыстаах сэрии, хара дьайдаах көһөрүллүү дьаһала оро күүрэйбэтэҕэ буоллар, биһиги өссө уонунан төгүл элбэх Дьячковскайдар, Пермяковтар, Барашковтар уо.д.а. үөскэзбит-ууһаабыт буолуо этилэр.

Биһиги 75 саастаах эмээхсин Уус-Алдан Балаҕаннааҕар улахан уолугар Мөхөлөөҥ олорор, сиэн-эрин бүөбэйдэһэр, онон дьоҥун иннэлэрин үөлэтэр. Тыыл ветерана, хоту көһөрүллүү кыттыылааҕа «Биһиги олох тубутта. Үлэни кэлэйэр кинэ биһиги хайдах да хоргуйар туһа суох. Ол гынан даҕаны Хамнас, тоҕо даҕаны тутулуннар сиэн кэлэр. Оттон биһиги дохуот диэни аахсыбат, хаҥы диэни олох да ылбат этибит»,—диэн уйадыйа-уйадыйа кэпсэхтиир.

Уйбаан БАХСЫЛЫЫРАП.

Уус-Алдан.

Биҥиэхэ эппиэттиллэр

Хаһыат бу дьыл кэлин тутар 25 чүөкүнэ иҥэ эйэлэспит Арылыахтан Анастасия Павлова «Чыгараҕ ынах оҥоһуна» диэн тэбиллэх ыриитинскай суругун ыытыллыбыта. Онуоха Арылыахтааҕы Культура дьиэтиттэн уонна улуустааҕы культура управлениетыттан редакцияҕа маннык эпиэттэр киирдилэр. Олоҕу тус-туспа биэрэбиллибит.

Бастакыттан, Арылыахтааҕы Культура дьиэтин үлэһиттэрэ маннык суруйуллар:

«Сурук ис хоһоонун ыытыллыбыт сибүлээхэбиит. Тохсунньу 23 күнүттэн Культура дьиэтэ хаттаан сылыгыллан улуус салгыы ыытыта. Саха дьыллаах быраһыынньыктары, ыырдык, электуора уонна оскуола дьиэлэриттэн агаарбыппыт. Ити кэмнэргэ улахан дьоҥҥо этэх соҥньуулары, улуустааҕы «Сулустаах эстафетаҕа» валемизиилэри, Лариса Троева концертын, малчыннаах волейболга күрэхтэһиэхтэ, «Уруу Уоллаах» күрэхтэһиэхтэ, улуус баһылыгар кандидат М. Д. Гуляевы ыытта кэрсүбүккүү, артистар Н. Тралезникова, В. Заболоцкай уонна Хатылы орто оскуолатын үөрэнээччилэрин концертарын, Үөрэхтэһиэн сылыгар аналлаах дьоро кинэһэ улуус баһылыгар кандидат Н. Д. Протосеева ыытта кэрсүбүккүү, онно «Иваара суохтар» спектаклэрин, «Кэрэ кинигэлэр» дьоро кинэҕэ, А. Е. Кулаковскай—Өксөкүлээх Өлөксөй тэриллэрэ 120 сылыгар аналлаах викториналары, ыҥырыаттаах оскуолаҕа үөрэнээччилэрэй концертын, Сүүрүн Омоҕоох «Кыраҕ ынах оҥоһуна» комедиятын, туэрэ кинигэлэр түөлбэлэрин күрэхтэһиилэрин барыларын. Культура дьиэтэлэр ыыппыттыр.

Онтон таҥынан оскуола физкультурата учууталларын секциялара маннык буолбуттар, библиотека, бастыйаанай улаатыта, дискотекалар, сыныйдаан биэчэрдэрэ ыытыллыыллар, директор Г. И. Егоров, библиотекарь Е. М. Попова кэмэлэрэрэ телестудия бастыйаанай улаатыта, араас интэриэннэй биэриилэр көрдөрүлүннүлэр, пресс-конференция ыытыллыыта, о.д.а. Культура дьиэтин директора чэс да тоҕуллан кэбиллэннэрэ анаан эфиргэ таҥыстар».

Бу суругу хаҥарбыт В. М. Попова, библиотекарь Е. М. Попова, киномеханик Д. С. Борисов, улахан С. А. Деньгина, директор Г. И. Егоров эмиэ баттаабыттар. Онуоха олохтоох дьаһалта специалиста Е. Каженкина биэрэллибит, бачаат уурбут.

Иккиэйэн, улуустааҕы культура управлениетын салалтата Арылыахтааҕы Культура дьиэтин (директор Г. И. Егоров) бөлүүн үлэлэрэ эйэлэспэн аҕаар, Культура дьиэтин «Уус дьиэтэ» диэн чуоскулуна ыытыллар, уонна уһаар ыдаатыстар үлэлэрин кэнэ дьиэкиэҥэ ирэнэҕэндьыкыр, телебүрдэрэк өгөнү оҥоорор сылыллаах. Үлэлэрин мөлүйүн бүүрүүттэн саҕалаабыттара, уус Мөөр Нарашкова «Ыҥыаран гэрэйдиэн» хаамыа-хоҥор түүннүтэрэ. Аҕыйах дьыл ааспыт Күүгүүрү ыйдаатын бүүрүүттэн Ф. Г. Пугачев бириигэдэтэ улаатыбыта. Онно олохтоох дьаһалта 2,5 мил. солк. төлөбүрдэ. Онтон шүүкүтүрүкэтэ улаатыбыта. Онуоха үс кинилээх Ф. Г. Пугачев бириигэдэтигэр улуустааҕы культура управлениета 5 мил. солк. толоорбута. Онтон эмиэ ити сыл баҕаран ыйыгар Культура дьиэтин үлэһиттэрин куулуннан хамнастарын суотуллар. Культура дьиэтин муостатын котуран буор кутуллуута, муостата саҥардыллыыбыта. Кэлиэ ахсыннаах 13 күнүгэр куораттан кэлэр электрическай ыныы быстан, Культура дьиэтин ыраатар системата тоҥмута. Онуоха директор Г. И. Егоров үгүстүк суурбута-ыччыта. Ол туһугар бу дьыл тохсунньу 25 күнүгэр система чөлүгэр түһэриллибита. Онно 5 киилээх бириигэдэ үлэлэбита, хамнастарын 15 мил. солк. эмиэ культура управлениета толуохтоох эрдэҥнэ, үс суоҕунан күн бүтүнүгэр диэри бөҕэлэнэн, Культура үлэһиттэрин уоскэй эҥиньэҥнэнэ Культура дьиэтигэр ыытыллар хаһыат бөҕүрэр дьаһаалар түүн 12 чаастан уматыллыбыттара быһарыллан турар.

УЛУУСТААҔЫ САЙЫҤҤЫ СПАРТАКИАДА БАЛАҺЫАННЬАТА

Бэс ыйын 7-8 күннэриэр улуустааҕы сайыҥҥы спартакиада стадионнаах сирэйдэрдэ 10 чаастан ыытыллар. Онно чаҥчыкы атлетикаҕа эр дьоннор 100, 200, 400, 1500, дьахталлар 100, 200, 400, 1500 м сүүрүктэр. Мас тардыһыытыгар 56, 62, 69, 74; 82 кг уонна 82 кг үөһэ (2 кг допустаах), ветераннарга (1957 сылларыгар) 70 кг уонна онтон үөһэ, хаптаҕайга 55, 62, 70, 80 кг уонна 80 кг үөһэ (2 кг допустаах), ветераннарга (1957 сылларыгар) 70 кг уонна онтон үөһэ ыытыллыахтаах. Волейболга ыргыттар уонна уолаттар хамаандалара. Оттоннара тус-туһунан аҕыллар. Сахалыы этэх соҥньуулэрэ бэрэ эр киһи, бэрэ оскуола оҕото уонна бэрэ 35 саастыгар үөһэ кэтэрик.

Эстафета: 30 м маҥчаҥы ылыах оҕото, 60 м 3-7 ылыах оҕото, 400 м 18-24 саастаах дьахтар, 400 м 18-24 саастаах эр киһи, 200 м 25-29 саастаах дьахтар, 400 м 25-29 саастаах эр киһи, 200 м 30-35 саастаах дьахтар, 300 м 30-35 саастаах эр киһи, 100 м 36-40 саастаах дьахтар, 200 м 36-40 саастаах эр киһи, 60 м 41-45 саастаах дьахтар, 100 м 41-45 саастаах эр киһи, 100 м 46-50 саастаах эр киһи, 100 м кэбиэнэйтэр бөҕүлүөхтэрэ.

Кыайылыах хамаандалар кубогынан, кыайылыах уонна бириэстэах эмиэстэрэ тиксибит спортсменнар медаллаах, дипломнаах наградаланналар.

Тэрийэр комиссия.

АТЫЫЛЫЫБЫТ

Дириҥ агро-оскуолаҕа огурсу, помидор рассадаларын—устуукаҕа 7 тыс. солк., арбуз рассадаларын—устуукаҕа 5 тыс. солк. 26-132, 26-163 тел. биэлиэк.

x x x

Китайскай тракторы, Уле чаайыы жаннытын 22-121 тел. биэлиэк.

x x x

Улуустааҕы федеральнай почтовай сибээс маҕаһыыннара атыыта таҥыстилэр:

—20 гв. х кэмнэах «Агро» уонна 2х10 м кэмнэах «Лутрасил» пленкалар;

—индийскэй чэй, абрикосовай компот;

—дьахтар туфлиэрэ араас көрүнүстэрэ;

—эр киһи уонна дьахтар ис таҥастара.

Маны таҥа Дьокуускайга «Комина» фотолабораториятыгар хаартыскалары бэчээттэтэрэ сыалдьыт ылабыт, өйө телебүрдэ. оригинал—5000 солк., өйдөөх хаартыскалары бэчээттэтиллиэх 9х13 см—2800 солк., 10х15 см—3200 солк., 13х18 см—5500 солк., 15х21 см—6500 солк., 20х24 см—24000 солк.

Маҕаһыын кэмэ рыгын дьиэтигэр баар. 21-795 тел. биэлиэк.

Улуустааҕы федеральнай почтовай сибээс.

КОСТЕР ТУЛА

Ыам ыйын 19 күнүгэр Чурапчы орто оскуолата спортивнай 75 сылын бэлиитэтэ. Бу хас ыйыгар тахсан сылыйбыт. Уорэх дьыла саҕаланыаҕыттан кылаастар ыкки ардыларыгар күрэхтэлэр ыытыллыыбыта. Ол түмүгүнэн «Сэҥ бастыг кылааһынан» 7 «а» (кылаас салайааччыта М. А. Борисова) уонна 8 «а» (салайааччыта Л. Н. Игнатьева) буоллулар. Кыайбыт кылаастар Черкехов музейыгар барар үөрүүлэнэллэр.

Костербутутар кылаастар старосталара үлэ-хамнас отчуотун тутуоҕуттар. Активнаҥ дьоҥҥо грамоталарынан наҕараадаланнылар. Эстафетаҕа, хаанас тардыһыытыгар, о.д.а. күрэхтэһиилэр буоллулар.

Оля ФОМИНА.

АТЫЫЛЫЫБЫТ

Сыҥаалык саҥа, 180 км сүүрбүт «Минскай» мотоцикл.

ВАЗ-2106 «Жигули» автомашина саҥа радиатордык

21-706 тел. биэлиэк.

Соловьев орто оскуолатын учуутала

СОЛОВЬЕВ Руслан Андрианович

хомолтолоохтуйдан өлбүтүнэн дириҥ кутурбаннарын тиэрдэллэр:

—Нэргэнэгэр Соловьева Ирина Петровнаҕа, оҕолоругар, эйэлэхтэрэгэр Соловьев орто оскуолатын педколлектива, улуустааҕы, уоруоҕ управлениета, үөрэх үлэһиттэрин профсоюбун улуустааҕы комитета.

—Биирдэ бииргэ таҕыстарыгар уолуоҕаттыбыта ыраатыбыт Людмилаҕа Соловьева орто оскуолатын кэлэр кылааһын үөрэнээччилэрэ.

—Уоҕэлэрэ Руслана уонна Андриаанна Мырылатааҕы «Саҥчаана» вокальнай-инструментальнай ансамбль чилиэннэрэ.

—Уолуоҕа байатын үлэһитигэр Соловьев Сергей Руслановичка, эмиэ нэргэнэгэр Туяра Петровнаҕа, сиэнэгэр Чурапчыттааҕы 5043 №-лаах Сбербанк коллектива

—Нэргэнэгэр, оҕолоругар, биирдэ төрөөбүттэриттэр Соловьевтааҕы Культура дьиэтин коллектива.

—Хоҥуйдаргар Ирингэ, оҕолоругар Ирина ыытта Аҥма орто оскуолатыгар биирдэ үөрэнэн таҕыстарыгар.

Куйду оҕом, Дьокуускайдааҕы ГАИ үлэһитэ

МАҔАРОВ Александр Владимирович

эмиэ ыйын 23 күнүгэр эдэр саҥыгар хомолтолоохтуйдан өлбүтүн, дириҥник кутурбуйан туран, барыы эйэлэхтэрэгэр, табаарыстарыгар, биэлэр дьонугар ыытыннарабыт.

Аҕата Маҕаров Владимир Семенович,
эйэлэхтэрэ.

БИЛЛЭРИИ

Бэс ыйын 1 күнүгэр түүнү 2 чаастан Сылаҥнаа улуус сүүрүк сылыгыларын күрэхтэлиэхтэрэ буолар. Онно ат сорудун таҥдаччылар кэлэн, көрөргүтүгэр ыҥырабыт.

Тыа хаһаайыстыбатын управлениета.

Колхознай-совхознай үлэ ветерана, хоту кэйэрэллэрэ ыытыллыбыта. Хадаар лаҕыллыбыт олохтоохтор

АНДРОСОВ Иннокентий Сидорович

уйун ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн дириҥ кутурбаннарын тиэрдэллэр:

—Уолуоҕар кутуоттэриэр Андросов Семен Иннокентьевичка Дириҥтэн, Сылгыттан, Чурапчыттан Пинигиннэр, Кузьмиллар, Елисеевтэр.

—Хоргэннэр, оҕолоругар, сиэнэрэнэр Чурапчыттан Степановтар.

Мыҥдаҥайы бөҕүлэлин олохтоохо, колхознай-совхознай тутуу ветерана, эр сылларын биригэдьиэрдэнэн үлэлээбит

СЕРГЕЕВ Константин Гаврильевич

эмиэ ыалдьан өлбүтүнэн дириҥ кутурбаннарын тиэрдэллэр:

—Оҕолоругар, биирдэ төрөөбүт уоҕайдаах Сергеев Егор Гаврильевичка, эйэлэхтэриэхтэрэ Мыҥдаҥайыттан, Чурапчыттан Кириковтар.

Хоту кэйэрэллэрэ ыытыллыаҕа, Чурапчы сэлиэнньэтин олохтоох

ФИЛИППОВА Акулина Дмитриевна

ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн дириҥ кутурбаннарын тиэрдэллэр:

—Кыыһыгар байатын үлэһитигэр Захарова Мария Дмитриевнаҕа улуус дьаһалтата.

ПОСЕЛЬСКАЯ Иван Ермиевич

өлбүтүнэн дириҥ кутурбаннарын тиэрдэллэр:

—Хоргэннэр байатын үлэһитигэр Поселыская Елизавета Анемподистовнаҕа; оҕолоругар Чурапчыттааҕы налоговай инспекция коллектива.

Бикрэ үлэлиир коллегыыттар, Хатылы нэбиэсэлин дьаһалтатын специалыстар Хоментова Екатерина Романовнаҕа уонна «Ийэ Дьоҕо» экономическай сайдыы хостун маҕаһыннарын Хатырыыбаа фирмаатын атыылыыстар Татаринова Людмила Романовнаҕа таҥыллар

КОНОНОВ Алексей Григорьевич

эдэр саҥыгар сонуордук өлбүтүнэн дириҥ кутурбаннарын тиэрдэбит.

Хатылы нэбиэсэлин дьаһалтата.

Редактор Г. Г. ПОПОВ.

НАШ АДРЕС: 678790, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «Б». ТЕЛЕФОНЫ: редактор—21-332, отделы—21-265, общий—21-505.

Учредители (соучредители) газеты—Редакция, Администрация улуса, Национальная издательско-полиграфическая компания «Саха политрафиздата». Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам. Индекс газеты: 54007. Объем—1 усл. п. лист, на 4-х страницах.

Чурапчынаан улуустаах типография. Национальной издательско-полиграфической компании «Саха политрафиздата», с. Чурапча, ул. Карла Маркса 26 «а». Подписано в печать 20.05. 18 ч. Тираж 2027.

АКАЗ № 60.

Автор суругар хоннор сонна редакция позициятыгар маҥаҥ сөп түбэлэр буолбаттар. Суругун ыытыллыр чаҥчытар эмиэ ыыппыт автор туһугар сугуо.